

«Τρωάδες»: Η τραγική διαχρονία του πολέμου, με απλότητα και συγκίνηση (της Όλγας Σελλά)

oanagnostis.gr/troades-i-tragiki-diachronia-toy-polemoy-me-aplotita-kai-sygkinisi-tis-olgas-sella/

της Όλγας Σελλά

Τη βιαιότητα και την απάνθρωπη μεταχείριση των ηττημένων σ' έναν άλλο πόλεμο είχε στο νου του ο Ευριπίδης, όταν έγραψε την τραγωδία «Τρωάδες», τη μόνη σωζόμενη από την τριλογία για τον Τρωικό Πόλεμο. Είχε στο νου του την καταστροφή της Μήλου, από τους Αθηναίους, το 416 π.Χ, οι οποίοι φέρθηκαν με αδιανόητη βαρβαρότητα στους κατοίκους της Μήλου. Και αγγίζει έναν άλλον πόλεμο, μυθικό, εκείνον της εκστρατείας στην Τροία, με τους Έλληνες πάλι στην πλευρά των νικητών, με τους Έλληνες (και την αλαζονεία και την αναληγσία των νικητών) και πάλι να φέρονται με πρωτοφανή βιαιότητα στους κατοίκους της Τροίας.

Το Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος (ΚΘΒΕ) επέλεξε τις «Τρωάδες» το καλοκαίρι που μόλις τελείωσε για την ετήσια συμμετοχή του στο Αρχαίο Θέατρο Επιδαύρου, σε μετάφραση Θεόδωρου Στεφανόπουλου και σκηνοθεσία Χρήστου Σουγάρη, και κάλεσε τη Ρούλα Πατεράκη να ερμηνεύσει την Εκάβη, τη βασίλισσα που τώρα πλέον θ' ακολουθήσει τη μοίρα όλων των γυναικών της Τροίας και θα γίνει σκλάβα στο σπίτι κάποιου από τους νικητές (του Οδυσσέα για την ακρίβεια).

Δεν είδα την παράσταση στην Επίδαυρο, την είδα όμως, την περασμένη Κυριακή, στο Ηρώδειο, στο πλαίσιο της σύντομης περιοδείας του ΚΘΒΕ στην Αθήνα.

Ασφαλώς βρισκόμαστε κάπου όπου υπάρχουν άνθρωποι υπό μετακίνηση, αφού στη σκηνή (σκηνικά –λιτά και υπαινικτικά- Ελένη Μανωλοπούλου) υπάρχουν ένα σωρό βαλίτσες, ένα μεγάλο καζάνι και μερικά τσίγκινα πιάτα γύρω και στη μέση δεσπόζει ένας τηλεφωνικός θάλαμος (σύγχρονο σύμβολο της επικοινωνίας, της συνεννόησης). Μόνο που τον περιβάλλουν ξερά χόρτα, σαν κανείς να μην τον χρησιμοποιεί πια. Κι όμως έχει μια ένοικο. Στο εσωτερικό του διακρίνουμε μια γυναίκα, αποκαμωμένη, ξέπνοη σχεδόν, ν' ακουμπάει το κεφάλι της στο τζάμι του τηλεφωνικού θαλάμου, που σύντομα θα καταλάβουμε ότι είναι η μέχρι πριν λίγο βασίλισσα της Τροίας, η Εκάβη. Μια οικεία εικόνα ενός ανθρώπου που μοιάζει να βρίσκεται στην πιο μεγάλη απελπισία. Μια εικόνα που δεν σταμάτησε να υπάρχει γύρω μας. Και μετά εμφανίζεται ένας άνδρας, με μια βαλίτσα στο χέρι. Είναι ο Ποσειδών (Αντώνης Καφετζόπουλος), που αναχωρεί κι αυτός από την Τροία, απογοητευμένος, ηττημένος και πικραμένος από τους άλλους θεούς. Γήινος κι αυτός, οικείος. Τρώει λίγη σούπα πριν εμφανιστεί η θεά Αθηνά, σε πολλαπλό είδωλο, μέσα από τα πρόσωπα του χορού (μια ωραία σκηνική ιδέα), αποφασίζοντας από κοινού να εκδικηθούν τους Αχαιοούς, παρηγορεί, σαν παλιός φίλος, την Εκάβη και αναχωρεί. Όλο το συναίσθημα, η πίκρα, η ενσυναίσθηση, η τρυφερότητα που δείχνει στις δυστυχισμένες Τρωάδες (και στην Εκάβη) διακρίνονται στο ηχόχρωμα της φωνής του. Η κίνησή του όμως, ίσως καθοδηγήθηκε κάπως αμήχανα, εκτός αν αυτή η αμηχανία ήταν σκηνοθετικά εσκεμμένη, για να υπογραμμίσει ότι κάποιες φορές δεν ξέρεις τι να κάνεις, ακόμα κι αν είσαι θεός.

Γήινη, παρότι περήφανη μέσα στη συντριβή της, και η Εκάβη. Άλλοτε βρέχει με λίγο νερό το λαιμό και το μέτωπό της, άλλοτε σκέφτεται φωναχτά τη μέχρι τώρα ζωή της («Μεγαλεία των προγόνων μου, πώς μικρύνετε έτσι;» και αναρωτιέται με δέος, μαζί με τις συμπατρώτισσές της, τι τους επιφυλάσσει η σκληρή τους μοίρα. Με στριγκιά φωνή, αναλογίζεται την παλιά δόξα και θρηνεί πρωθύστερα για τα μελλούμενα. Και τότε εμφανίζεται ο Ταλθύβιος (Δημήτρης Πιατάς, σε μια ταπεινή όσο και εσωτερική ερμηνεία), ένας απεσταλμένος των Ελλήνων, ένας αγγελιοφόρος τραγικών ειδήσεων που νιώθει το βάρος τους, νιώθει την οδύνη που έχει να αναγγείλει. Και τα αναγγέλλει ασθματικά, με μια ανάσα που λένε, χωρίς χρώμα, σαν να προσπαθεί να αποστασιοποιηθεί όσο γίνεται απ' όσα πρέπει να πει. Ούτε κι ο ίδιος δεν τα αντέχει: «Τέτοια μηνύματα θα έπρεπε να κομίζει κήρυκας που δεν γνωρίζει οίκτο, κι όχι εγώ που δεν έχω καλή σχέση με την απανθρωπιά», λέει με συντριβή. Ένας σπουδαίος δεύτερος ρόλος, μια θαυμάσια ερμηνεία του Δημήτρη Πιατά.

Αλλά η Εκάβη έχει να περάσει κι άλλες οδυνηρές στιγμές, πριν αφήσει τον τόπο της. Πρώτα πρώτα ν' αποχαιρετήσει για πάντα την κόρη της, την Κασσάνδρα (Μαρία Διακοπαναγιώτου), που θα γίνει με τη βία σύζυγος του Αγαμέμνονα. Η γυναίκα του γιου της, του Έκτορα, του καλύτερου των Τρώων, η Ανδρομάχη (Μαρίζα Τσάρη), θα την πληροφορήσει ότι κι ένα ακόμα παιδί της σκοτώθηκε βάνουσα, η μικρότερη κόρη της, η Πολυξένη, αφού έγινε θυσία πάνω στον τάφο του Αχιλλέα. «Έλληνες, εφευρέτες της βαρβαρότητας» κραυγάζει με οργή και συντριβή η Εκάβη. Και κάθε φορά, μετά από μία ακόμη αβάσταχτη είδηση, η Εκάβη κλείνεται μέσα στο θάλαμο, σαν να προσπαθεί να

κυριαρχήσει, να επιβληθεί στα δάκρυα, στο θυμό και στην απελπισία της, για να ξαναβγει και να είναι πάλι βασίλισσα για τις συμπατριώτισσές της, που φορούν ρούχα χρωματιστά, χαρούμενα, ανέμελα, σημάδι του παλιού καλού καιρού και της καταγωγής τους.

Κι αμέσως μετά, σε μια σκηνή που λειτουργεί πάντα σαν βαλβίδα εκτόνωσης σ' αυτή τη γεμάτη θλίψη, βία και συντριβή τραγωδία, η Εκάβη θα αντιμετωπίσει, με τη διαύγεια και την ανωτερότητα μιας βασίλισσας, την αιτία του κακού, την Ελένη (Κλειώ Δανάη Οθωναίου), όταν έρχεται να την πάρει για να την θανατώσει ο προδομένος Μενέλαος (Αλέξανδρος Μπουρδούμης). Κι ήταν η παρουσία της Εκάβης που γίνεται το κέντρο βάρους σ' αυτή την ανάλαφρη συνήθως προσέγγιση της σκηνής, σαν μια βαλβίδα εκτόνωσης της αφόρητης θλίψης και φρίκης (το ίδιο συνέβη και σ' αυτή την παράσταση). Ένα μάθημα αντιμετώπισης της δημαγωγίας, του θράσους, της αυθάδειας, του ψεύδους, με αυστηρότητα, επιχειρήματα, συγκρότηση και λογική, σ' έναν από τους ωραιότερους διαλόγους αυτής της σπαρακτικής, πάντα, τραγωδίας.

Αλλά τα δεινά δεν σταματούν, ούτε η αναληψία των νικητών. Και ο Ταλθύβιος πάλι θα φέρει τα μαντάτα. Ο Αστυάνακτας, ο μικρός γιος του Έκτορα και της Ανδρομάχης, δεν θα φύγει μαζί της, αλλά θα θανατωθεί με φρικτό τρόπο. Υπάρχει κάτι πιο αδιανόητο; Μα στον πόλεμο, σε κάθε πόλεμο, όσα συμβαίνουν αδιανόητα είναι... Και λίγο πριν αφήσει για πάντα τον τόπο της και όσα εκεί έζησε σαν βασίλισσα, λίγο πριν γίνει σκλάβα, θα πρέπει να θάψει το εγγόνι της...

Η Ρούλα Πατεράκη μετέφερε με απλότητα, χωρίς στόμφο, με εσωτερικότητα και μέτρο, όλες τις εναλλαγές συναισθημάτων που είχε ν' αντιμετωπίσει η Εκάβη. Την κατάρρευση, την οργή, το παράπονο, τη μελαγχολία, τον οδυρμό, την ανωτερότητα, τη σύνεση, την αυστηρότητα, τον σπαραγμό και τον θρήνο. Με τον δικό της τρόπο, που είχε και στερεότητα και φρεσκάδα. Και κυρίως είχε αμεσότητα. Η σκηνή που λύνει τα μαλλιά, ως τελευταίο δείγμα οδυρμού για την πόλη της, λίγο πριν την αποχαιρετήσει, ήταν ανατριχιαστική. Και μετέδωσε όλη την τραγικότητα αυτής της καθηλωτικής (όσες φορές την έχω δει) τραγωδίας. Όμως, οι «Τρωάδες» του ΚΘΒΕ σε καμία περίπτωση δεν ήταν μια παράσταση που στήθηκε γύρω από την πρωταγωνίστρια. Πλαισιώθηκε από μια δουλειά συνόλου. Ο Δημήτρης Πιατάς κατάφερε να δείξει έναν βαθύ σπαραγμό, που ήθελε μοιάζει με ψυχρή αποστασιοποίηση. Ο Αντώνης Καφετζόπουλος είχε κυρίως στην εκφορά του λόγου τη θλίψη και την απογοήτευση, για τις κακότητες θεών και ανθρώπων. Ο Αλέξανδρος Μπουρδούμης έδωσε τη συνήθη εικόνα του ευκολόπιστου Μενέλαου, που σύρεται από τη γυναίκα της ζωής του, παρότι θέλει να παραστήσει τον αυστηρό και τον αδέκαστο. Η Μαρία Διακοπαναγιώτου δεν ταίριαζε, ως προσωπικότητα, στο ρόλο της Κασσάνδρας και δεν μετέδωσε τη βακχεία του ρόλου. Η Μαρίζα Τσάρη επιδίωξε να δείξει την αυτοσυγκράτηση μιας αρχόντισσας, και να είναι συγκρατημένη στην απελπισία της, και η μόνη στιγμή που έσπασε (σπαρακτικά) ήταν όταν άρπαξαν τον Αστυάνακτα από την αγκαλιά της. Η Κλειώ Δανάη Οθωναίου είχε το θράσος του χειριστικού ανθρώπου και την έπαρση εκείνου που ξέρει πάντα να κερδίζει.

Ήταν μια από τις καλές παρουσίες του Κρατικού Θεάτρου Βορείου Ελλάδος, η φετινή πρόταση. Και παρότι υπήρχαν αρκετά σημεία που έμοιαζε επίπεδη, παρότι ο χορός κινήθηκε σε αρκετά σημεία με αβεβαιότητα, παρότι η μουσική του Στέφανου Κορκολή δεν

κατάφερε να ντύσει μουσικά την τραγικότητα, την οδύνη και την απελπισία, η παράσταση του Χρήστου Σουγάρη είχε καθαρότητα, ταπεινότητα, συναίσθημα, έδειξε τη γήινη όψη ανθρώπων και θεών και ανέδειξε, χωρίς διδακτισμό και στόμφο, την τραγική διαχρονία του κειμένου. Μια παράσταση που δεν εξέπληξε, αλλά συγκίνησε. Λίγο πριν κλείσουν τα φώτα, κι ενώ οι γυναίκες της Τροίας, κρατώντας από μια βαλίτσα στο χέρι φεύγουν για το άγνωστο, το τηλέφωνο στον τηλεφωνικό θάλαμο χτυπάει. Αλλά κανείς δεν είναι εκεί να το σηκώσει. Η ερημιά που αφήνουν οι πόλεμοι σε μια απλή σκηνή.

Τελευταία παράσταση στην Αθήνα, Τρίτη 12 Σεπτεμβρίου στο Κηποθέατρο Παπάγου.

Η ταυτότητα της παράστασης

Μετάφραση: Θεόδωρος Στεφανόπουλος, Δραματουργική επεξεργασία -Σκηνοθεσία: Χρήστος Σουγάρης, Σκηνικά -Κοστούμια: Ελένη Μανωλοπούλου, Πρωτότυπη μουσική σύνθεση: Στέφανος Κορκολής, Κίνηση: Ερμής Μαλκότσης, Φωτισμοί: Αλέκος Αναστασίου, Σχεδιασμός μακιγιάζ: Μαντώ Καμάρα, Βοηθός σκηνοθέτη: Χριστόφορος Μαριάδης, Βοηθός σκηνογράφου- ενδυματολόγου: Δανάη Πανά, Οργάνωση παραγωγής: Marleen Verschuuren, Φωτογραφίες: Mike Rafail (That Long Black Cloud)

Διανομή (αλφαβητικά): Μελίνα Αποστολίδου (Αθηνά), Λουκία Βασιλείου (Αθηνά, Ελένη), Μομώ Βλάχου (Αθηνά), Χαρά Γιώτα (Αθηνά), Ηλέκτρα Γωνιάδου (Αθηνά), Μαρία Διακοπαναγιώτου (Κασσάνδρα), Αντώνης Καφετζόπουλος (Ποσειδώνας), Χριστίνα Μπακαστάθη (Αθηνά), Αλέξανδρος Μπουρδούμης (Μενέλαος), Μπέττυ Νικολέση

(Αθηνά), Ρούλα Πατεράκη (Εκάβη), Κλειώ Δανάη Οθωναίου (Αθηνά, Ελένη), Δημήτρης Πιατάς (Ταλθύβιος), Πολυξένη Σπυροπούλου (Αθηνά), Βιργινία Ταμπαροπούλου (Αθηνά), Θεοφανώ Τζαλαβρά (Αθηνά), Μαρίζα Τσάρη (Ανδρομάχη), Μάρα Τσικάρα (Αθηνά)

* Έκτακτη αντικατάσταση: Γιάννης Χαρίσης

Γυναίκες: Μαριάννα Αβραμάκη, Μελίνα Αποστολίδου, Λουκία Βασιλείου, Μομώ Βλάχου, Χαρά Γιώτα, Ηλέκτρα Γωνιάδου, Ζωή Ευθυμίου, Ηλέκτρα Καρτάνου, Εύη Κουταλιανού, Λωξάνδρα Λούκας, Ελένη Μισχοπούλου, Χριστίνα Μπακαστάθη, Χρυσή Μπαχτσεβάνη, Μπέτυ Νικολέση, Κλειώ Δανάη Οθωναίου, Πολυξένη Σπυροπούλου, Βιργινία Ταμπαροπούλου, Θεοφανώ Τζαλαβρά, Φωτεινή Τιμοθέου, Μάρα Τσικάρα. Άντρας: Χριστόφορος Μαριάδης

ΑΦΗΣΤΕ ΜΙΑ ΑΠΑΝΤΗΣΗ

εισάγετε το σχόλιό σας!

παρακαλώ εισάγετε το όνομά σας εδώ

έχετε εισάγει εσφαλμένη διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου!

παρακαλώ εισάγετε εδώ την ηλεκτρονική σας διεύθυνση